

Trestnoprávne aspekty trestného činu ohovárania a úvahy de lege ferenda

Mgr. MARCELA KARMAN

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta

DOI: <https://doi.org/10.24132/ZCU.NADEJE.2022.183-193>

Kľúčové slová:

Ohováranie, trestná zodpovednosť, novela Trestného zákona, trestný zákon, ultima ratio

Úvod

Trestného činu ohovárania sa podľa § 373 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon (ďalej aj ako „*Trestný zákon*“) dopustí ten, *kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, poškodiť ho v zamestnaní, v podnikaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu*. Podľa súčasnej právnej úpravy môže súd uložiť páchateľovi trestného činu ohovárania podľa ods. 1 trest odňatia slobody až na dva roky. Pri naplnení kvalifikačných znakov definovaných v ods. 2¹ § 373 Trestného zákona môže súd uložiť páchateľovi trest odňatia slobody v rozmedzí jeden až päť rokov a podľa ods. 3² dokonca v rozmedzí tri až osem rokov.

¹ Podľa § 373 ods. 2 Trestného zákona, *Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1, a) a spôsobí ním značnú škodu, b) z osobitného motívu, c) verejne, alebo d) v podnikaní závažnejším spôsobom konania.*

² Podľa § 373 ods. 3 Trestného zákona, *Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1, a) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, alebo b) a spôsobí inému stratu zamestnania, úpadok podniku alebo rozvod manželstva.*

Skutková podstata trestného činu ohovárania v aktuálnom znení

Z analýzy trestného činu ohovárania vyplýva, že jeho objektom je ochrana cti, dobrej povesti a vážnosti človeka, a to pred konkrétnym ohováraním, ktoré môže narušiť občianske spoluzitие vážnym spôsobom. Predmetom útoku môže byť pritom iba jednotlivec, čo vyplýva z gramatického a logického výkladu vyjadrenia „kto o inom“, tzn. je možné vyvodiť záver, že trestný čin ohovárania nechráni právnické osoby, ako ani skupiny osôb, či inštitúcie.

Nepravdivý údaj je pritom taký údaj, ktorý je v rozpore so skutočným stavom veci. Použitím logického výkladu potom možno dospieť k záveru, že je nutné, aby mohla byť pravdivosť údaju, ktorá podmieňuje trestnú zodpovednosť pre trestný čin ohovárania podľa § 373 Trestného zákona, overiteľná. Ako to ďalej vyplýva z definície trestného činu ohovárania, k samotnému ohrozeniu vážnosti poškodeného u spoluobčanov podľa súčasnej právnej úpravy nemusí dôjsť, pričom stačí, ak je nepravdivý údaj takéhoto následku spôsobilý.

Z hľadiska subjektívnej stránky sa pri zmieňovanom trestnom čine vyžaduje úmysel, pričom stačí aj úmysel nepriamy, teda uzrokovanie páchatela s tým, že údaj, ktorý o inom oznamuje, je nepravdivý, a že tento údaj je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, poškodí ho v zamestnaní, v podnikaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu. Najvyšší súd SR ešte počas existencie Slovenskej socialistickej republiky vo svojom rozsudku sp. zn. 6 Tz 34/82, zo dňa zo 4.6.1982 vo vzťahu k definovaniu úmyslu pri trestnom čine ohovárania konštatoval, že pri trestnom čine ohovárania v zmysle § 206 písm. b) vtedajšieho Trestného zákona³ sa po subjektívnej stránke vyžaduje, aby páchatel vedel o nepravdivosti rozširovaného údaju a o tom, že ním môže v značnej miere ohroziť vážnosť iného u spoluobčanov. Nepostačuje, aby páchatel mal v tomto smere len eventuálny úmysel. Z neskorších judikatúrnych záverov Najvyššieho súdu ČR uvedených v uznesení sp. zn. 5 Tdo 873/2002 zo dňa 07.11.2002⁴ vyplýva záver, že skutočnosť, že viaceré rozširované údaje boli hanlivé, neoverené a nepravdivé a súčasne spôsobilé privodiť značné ohrozenie vážnosti napadaných osôb, charakterizuje objektívnu stránku trestného činu ohovárania, ale sama o sebe nevytvára nič o tom, či o uvedenej povahe údajov

³ Podľa § 206 zákona č. 140/1961 Zb., Trestného zákona účinného v čase vydania rozhodnutia, Kto o inom uvedie nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov a tým a) poškodí ho v zamestnaní, b) naruší jeho rodinné vzťahy, alebo c) spôsobi mu inú vážnu ujmu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok alebo nápravným opatrením.

⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 5 Tdo 873/2002, zo dňa 07.11.2002.

obvinený vedel a či bol uzročený s následkom, ktorý ich šírením mohol vyvolať. To znamená, že pre naplnenie subjektívnej stránky rozoberaného trestného činu je potrebné splnenie podmienky prítomnosti aspoň nepriameho úmyslu v zmysle uzročenia páchatela so spôsobilosťou poskytnutej informácie ohroziť vážnosť poškodeného u spoluobčanov. Uvedenie nepravdivého údaju musí byť schopné ohroziť poškodeného v značnej miere, a preto nepostačuje akékoľvek ohrozenie, hoci aj v nízkej, či obvyklej intenzite, ale musí ísť skutočne o ohrozenie zásadnejšieho charakteru, a to aj z toho pohľadu, že ide o ohrozovací trestný čin.

Medzi konaním páchatela, tzn. oznámením nepravdivej informácie o inom a medzi spôsobeným následkom, t. j. ohrozením vážnosti poškodeného u spoluobčanov, jeho poškodenie v zamestnaní, podnikaní, narušenie jeho rodinných vzťahov alebo spôsobenie inej vážnej ujmy potom musí byť príčinná súvislosť.⁵

Pre naplnenie skutkovej podstaty trestného činu ohovárania je potrebné, aby páchatel tohto trestného činu nepravdivý údaj oznámil a to minimálne jednej (pred jednou) osobou odlišnou od osoby, ktorej sa tento nepravdivý údaj týka, pričom nie je stanovené akou formou k oznámeniu má dôjsť, tzn. jedná sa o akúkoľvek možnú komunikačnú formu, t. j. ústne, písomne, elektronicky, prostredníctvom tlače, médií a pod..

Veľká novela Trestného zákona vs. mimotrestný postih

Do medzirezortného pripomienkového konania bol v ostatnom čase predložený návrh zmeny Trestného zákona⁶ (ďalej aj ako „*novela Trestného zákona*“), ktorý podľa jej predkladateľa „*znamená prenasťavenie ideológie Trestného zákona*“.⁷ Predmetnou novelou by malo dôjsť k upusteniu od trestu odňatia slobody ako univerzálneho trestu, keď okrem iného v súlade s princípmi restoratívnej justície súd za trestný čin ohovárania podľa § 373 ods. 1 Trestného zákona nebude môcť ukladať trest spojený s odňatím slobody. Predkladateľ novely Trestného zákona navrhol nové znenie, podľa ktorého sa trestného činu ohovárania po novom dopustí ten, *kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý značnou mierou ohroziť*

⁵ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 5 Tz 99/69, zo dňa 19.02.1970, R 41/1970.

⁶ Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. LP/2021/744. [online]. 2022. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/744>.

⁷ Justice.gov.sk. Veľká zmena Trestného zákona. [online]. 07.09.2022. [cit. 2022-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/tlacovespravy/tlacova-sprava-3735/>.

jeho vážnosť u spoluobčanov, poškodí ho v zamestnaní, v podnikaní, naruší jeho rodinné vzťahy alebo mu spôsobí inú vážnu ujmu. V takom prípade mu bude zo strany súdu uložený trest nespojený s odňatím slobody.⁸ Odňatím slobody sa páchatel potrestá iba v prípade naplnenia v ods. 2 uvedených kvalifikačných znakov.⁹ Z uvedenej definície trestného činu vyplýva, že predkladateľ novely Trestného zákona prechádza z trestného činu ohovárania pôvodne definovaného ako ohrozovacieho trestného činu k zaradeniu tohto trestného činu k trestným činom poruchovým, tzn. kedy pre jeho naplnenie je potrebné úmyselné spôsobenie skutočnej ujmy na vážnosti. V tejto súvislosti, tzn. s prípadným nastolením zmeny v otázke ohrozenia a poruchy pri trestnom čine ohovárania sa sprísnenie možnosti postihu páchatela javí byť aj vo svetle rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva zmienenej nižšie v texte správny.

Problematickou, ktorou je potrebné sa zaoberať, je možnosť úplného vylúčenia postihu za v tomto trestnom čine definovanom správaní prostriedkami trestného práva. Trestný čin ohovárania je totiž činom verbálnym, preto považujem za potrebné zamyslieť sa nad vypustením takéhoto trestného činu z Trestného zákona, keď verbálne delikty podobného charakteru by mali byť podľa môjho názoru primárne riešené v oblasti civilného práva, najmä za okolností, keď v § 373 ods. 1 Trestného zákona definované konanie by mohlo naplniť znaky zásahu do práva na ochranu občianskej cti a ľudskej dôstojnosti.¹⁰ Taktiež je nutné upozorniť aj na ďalšie aspekty, ktoré súvisia s trestným činom ohovárania, pričom majú svoj argumentačný základ v civilnom práve. Poukazujem tu na skutkovú podstatu definovanú v § 373, ako aj na ochranu osobnosti uvedenú v § 13 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb., Občianskeho zákonníka¹¹ (ďalej aj ako „Občiansky zákonník“), kde v oboch prípadoch sa vyžaduje, aby išlo o taký zásah, ktorý je neoprávnený a ktorý je v rozpore s objektívnym právom. Nie je pritom

⁸ Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. LP/2021/744. [online]. 2022. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/744>.

⁹ Podľa navrhovaného znenia § 373 ods. 2 Trestného zákona, *odňatím slobody až na jeden rok sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) a spôsobí ním značnú škodu, b) hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený, c) z osobitného motívu, d) verejne, alebo e) podnikaní závažnejším spôsobom konania.*

¹⁰ Podľa § 11 Občianskeho zákonníka, *Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.*

¹¹ Podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, *Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadostučinenie.*

možné opomínať ani tú skutočnosť, že markantná časť civilných sporov týkajúcich sa ochrany osobnosti je založená na rovnakom skutkovom základe, tzn. že niekto o inom šíri nepravdivé informácie. To znamená, že rovnaký skutkový základ (skutok) môže byť predmetom trestného konania (trestné stíhanie pre naplnenie § 373 Trestného zákona), ale rovnako môže byť predmetom civilného sporového konania (spor o ochranu osobnosti podľa § 11 a násl. Občianskeho zákonníka). Zároveň je potrebné poukázať na § 49 zákona č. 372/1990 Zb., zákona o priestupkoch (ďalej aj ako „Zákon o priestupkoch“), ktorý síce samotný pojem ohovárania nepozná, avšak obdobné konanie môže byť posúdené podľa § 49 ako priestupok proti občianskemu spolunažívaniu, ktorého sa podľa písm. a) ohovárajúci dopustí, *ak inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech*. Za takýto priestupok je v súlade s § 49 ods. 2 Zákona o priestupkoch možné udeliť pokutu do výšky 33 eur.

Je nutné uviesť, že v trestnom práve platí princíp ultima ratio, podľa ktorého prostriedky trestného práva sa majú použiť až ako krajný prostriedok štátu na ochranu určitým, Trestným zákonom taxatívne vymedzeným spoločenským vzťahom, a to v prípade, že prostriedky iných právnych odvetví sú neúčinné na ochranu takýchto vzťahov. Ústavný súd Českej republiky vo svojom náleze¹² konštatoval, že je nutné neustále myslieť na povahu trestného práva ako prostriedku ultima ratio, ktorého prostriedky musia a majú byť použité len vtedy, pokiaľ použitie iných prostriedkov právneho poriadku neprichádza do úvahy alebo je ich použitie zjavne neúčelné. Podľa názoru ústavného súdu je celkom neprípustná prax, keď sa štandardné civilné vzťahy riešia na úkor jedného z účastníkov prostriedkami trestného práva. Týmto spôsobom totiž dochádza k nerovnému postaveniu osôb v ich vzájomných vzťahoch a k neúčte orgánov verejnej moci k rovnosti občanov. Princíp ultima ratio je pravidelne využívaný aj Najvyšším súdom ČR, ktorý napríklad v uznesení zo dňa 20.07.2005 sp. zn. 5 Tdo 897/2005 skonštatoval, že princíp subsidiarity trestnej represie vyžaduje, aby štát uplatňoval prostriedky trestného práva zdržanlivo, to znamená predovšetkým tam, kde iné právne prostriedky zlyhávajú alebo nie sú efektívne. V prípade prečinu ohovárania podľa § 373 ods. 1 Trestného zákona je zároveň nevyhnutné zohľadniť aj materiálny korektív trestného bezprávia,¹³ pričom

¹² Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 469/02 zo dňa 29.04.2004.

¹³ Podľa § 10 ods. 2 Trestného zákona *Nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela je jeho závažnosť nepatrná.*

v tejto súvislosti nemožno opomenúť ani tú skutočnosť, že pri danom prečine je taktiež potrebné do úvahy vziať aj už zmienený princíp ultima ratio.¹⁴

Problematika trestného činu ohovárania a odporúčania medzinárodných inštitúcií

Európska komisia vydala dňa 27.04.2022 odporúčanie 2022/758,¹⁵ v ktorom vyzvala členské štáty, aby „*pri riešení prípadov ohovárania uprednostňovali správne alebo občianske právo, ak je sankčný účinok takýchto ustanovení miernejší než v prípade trestného práva*“¹⁶ a zároveň, aby zo svojich právnych rámcov odstránili tresty odňatia slobody za ohováranie. Parlamentné zhromaždenie Rady Európy vo svojom uznesení č. 1577 (2007)¹⁷ vyzvalo členské štáty, v ktorých stále existujú tresty odňatia slobody za ohováranie, aj keď sa v skutočnosti neukladajú, aby ich bezodkladne zrušili. Výbor Organizácie Spojených národov pre ľudské práva¹⁸ a Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu¹⁹ odporučili, aby sa ohováranie odstránilo z kódexov trestného práva. Výhrady v tejto súvislosti podobne vyjadrila aj Rada Európy.²⁰ Európska komisia v zmienenom odporúča-

¹⁴ Porovnaj napr. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tdo V 10/2015, zo dňa 12.07.2016, Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Tdo/36/2014, zo dňa 25.09.2014.

¹⁵ ODPORÚČANIE KOMISIE (EÚ) 2022/758 z 27. apríla 2022 týkajúce sa ochrany novinárov a obhajcov ľudských práv pred zjavne neopodstatnenými a zneužívajúcimi súdnymi konaniami proti verejnej účasti („strategickými žalobami proti verejnej účasti“). [online]. 27.04.2022. [cit. 2022-10-30]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32022H0758>.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Uznesenie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy č. 1577 zo 4. októbra 2007 k dekriminalizácii ohovárania (2007). [online]. 27.04.2022. [cit. 2022-10-30]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0758&from=EN>.

¹⁸ Výbor Organizácie Spojených národov pre ľudské práva, všeobecný komentár č. 34 k článku 19: Sloboda presvedčenia a prejavu z 12. septembra 2011. [online]. 11.–19.07.2011. [cit. 2022-10-30]. Dostupné na internete: <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>.

¹⁹ Úrad predstaviteľa Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe pre slobodu médií, osobitná správa o právnom obťažovaní a zneužívaní súdneho systému proti médiám [online]. 23.11.2021. [cit. 2022-10-30]. Dostupné na internete: https://www.osce.org/files/f/documents/c/f/505075_0.pdf.

²⁰ ODPORÚČANIE CM/Rec(2016)4 Výboru ministrov členským štátom o ochrane žurnalistiky a bezpečnosti novinárov a iných mediálnych aktérov, bod 6 ODPORÚČANIE KOMISIE (EÚ) 2022/758 týkajúce sa ochrany novinárov a obhajcov ľudských práv pred zjavne neopodstatnenými a zneužívajúcimi súdnymi konaniami proti verejnej účasti („strategickými žalobami proti verejnej účasti“). [online]. 24.04.2022 [cit. 2022-10-30]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/>

ni²¹ opakovane apeluje na členské štáty, aby zabezpečili prijatie takej právnej úpravy, v ktorej by zodpovednosť za ohováranie nemalo „*neopodstatnený vplyv na slobodu prejavu, existenciu otvoreného, slobodného a pluralitného mediálneho prostredia a na verejnú účasť*“.

Aplikácia trestného činu ohovárania v osobitných prípadoch

V súčasnom čase, aj okrem vyššie zmienenej novely Trestného zákona je trestný čin ohovárania zvlášť aktuálny, a to najmä v súvislosti s posudzovaním dôvodnosti podozrenia z predmetného trestného činu pri verejných funkcionároch, keďže sú verejnosti známe opakované prípady podávania trestných oznámení verejne činných osôb pre trestný čin ohovárania. Podanie trestného oznámenia sa častokrát v takýchto prípadoch javí ako okamžitá reakcia na kritiku. Je pritom nutné konštatovať, že vzhľadom na počet odsúdených osôb je väčšina týchto trestných oznámení nedôvodná. Táto skutočnosť vyplýva zo Štatistických ročeniek Ministerstva spravodlivosti za roky 2018–2021,²² podľa ktorých za trestný čin ohovárania podľa § 373 Trestného zákona bolo v roku 2018 odsúdených 9 osôb, v roku 2019 7 osôb, v roku 2020 bolo odsúdených 13 osôb a v roku 2021 len 6 osôb.

Mám za to, že je len veľmi úzka čiara medzi uplatnením slobody prejavu ako jedného zo základných politických práv každého občana, čo vyplýva z čl. 26 ods. 1,²³ ods. 2²⁴ zákona č. 460/1992 Zb., Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj ako „Ústava“), ako aj z čl. 10²⁵ Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj ako „Dohovor“) a vyslovením informácie ako kritiky verejného

legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022H0758&from=EN#ntr10-L_202138SK.01003001-E0010.

²¹ Ibidem.

²² Mssr.sk. Štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti SR. [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné na internete: <https://web.ac-mssr.sk/sudna-statistika/>.

²³ Podľa čl. 26 ods. 1 Ústavy SR, *Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.*

²⁴ Podľa čl. 26 ods. 2 Ústavy SR, *Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povolovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon.*

²⁵ Podľa článku 10 Dohovoru, *Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.*

funkcionára, keď platí, že aj sloboda prejavu má svoje hranice a limity, tak ako deklaruje aj čl. 19 ods. 2,²⁶ ods. 3²⁷ Ústavy. Avšak podľa názoru Ústavného súdu vysloveného v náleze zo dňa 15.12.2009²⁸ je prirodzené, že každý má dovolené vyjadrovať sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotiace úsudky. V súvislosti s uvedeným Najvyšší súd ČR²⁹ konštatoval, že za nepravdivé údaje v zmysle § 373 Trestného zákona nemožno potom považovať také tvrdenia, ktorú majú hodnotiacu povahu a sú prezentované ako subjektívne úsudky ich autorov, teda nie sú prezentované ako faktický údaj. Taktiež Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí De Haes a Gijssels proti Belgicku³⁰ v roku 1997 zdôraznil nevyhnutnosť rozlišovania medzi faktami a hodnotiacimi úsudkami s tým, že existenciu faktov možno dokázať, zatiaľ čo pravdivosť hodnotiaceho úsudku nemožno dokázať. V ďalšom rozhodnutí Európsky súd pre ľudské práva dokonca konštatoval, že „ochrana slobody prejavu sa vzťahuje nielen na informácie a myšlienky, ktoré sú prijímané priaznivo, alebo ktoré sa považujú za neškodné alebo za indiferentné, ale aj na také, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú. Takto si to vyžaduje pluralizmus, tolerancia a veľkorysosť, bez ktorých neexistuje demokratická spoločnosť.“³¹ V ďalšom, veľmi významnom rozhodnutí vo veci Lingens proti Rakúsku³² Európsky súd pre ľudské práva dovodil, že v diskusii o veciach verejného záujmu možno používať aj silnejšie výrazy. Za prípustné Európsky súd pre ľudské práva dokonca považuje preháňanie, či dokonca provokáciu. Európsky súd pre ľudské práva však vo svojich rozhodnutiach³³ už viackrát konštatoval, že aj použitie expresívnych až urážlivých výrazov s prihliadnutím na okolnosti danej situácie, v ktorej boli použité, bolo primerané a v rámci

²⁶ Podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy SR, *Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.*

²⁷ Podľa čl. 19 ods. 3 Ústavy SR, *Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.*

²⁸ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II ÚS 152/08, zo dňa 15.12.2009.

²⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 7 Tdo 726/2004, zo dňa 01.09.2004.

³⁰ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Lingens vs. Rakúsko, no. 9815/82, zo dňa 08.07.1986.

³¹ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Handyside vs. Spojené kráľovstvo, no. 5493/72, zo dňa 07.12.1976.

³² Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Lingens vs. Rakúsko, no. 9815/82, zo dňa 08.07.1986.

³³ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Oberschlick vs. Rakúsko, no. 11662/85, zo dňa 23.05.1991.

prípustných hraníc slobody prejavu. Z českej judikatúry³⁴ taktiež vyplýva záver, že úmyselné zavinenie ako jeden z predpokladov trestného činu ohovárania podľa § 373 Trestného zákona je potrebné zvlášť starostlivo posudzovať v situácii, keď mal byť uvedený trestný čin spáchaný v dobe volebnej kampane, kedy možno predpokladať prednášanie ostrej kritiky na adresu kandidátov z rôznych subjektívnych pohľadov, pretože ide o imanentnú súčasť predvolebného súboja, ktorú nie je možné všeobecne kriminalizovať.

Za povšimnutie stojí tiež právny záver vyplývajúci z Nálezu Ústavného súdu SR pod sp. zn. II. ÚS 326/09 zo 04.03.2010 (R 11/2010), podľa ktorého „sloboda prejavu je základným pilierom demokratickej spoločnosti, v ktorej je každému dovolené vyjadrovať sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotové sudy. K veciam verejným pritom nepochybne patrí činnosť orgánov verejnej moci vrátane činnosti súdov a sudcov a taktiež činnosť osôb pôsobiacich vo verejnom živote. Tieto činnosti môžu byť verejne posudzované, pričom pri ich kritike platí z princípu demokracie vyplývajúca ústavná prezumpcia, že ide o kritiku dovolenú.“³⁵

Riziká aplikácie súčasnej právnej úpravy trestného činu ohovárania existujú tiež v kontexte činnosti novinárov, keď nastupujú možné negatívne dôsledky na slobodu médií v demokratickej spoločnosti. Najprísnejšia sankcia, ktorú je v ods. 3 § 373 Trestného zákona možné páchatelovi trestného činu ohovárania uložiť je v rozmedzí 3–8 rokov, pričom takáto prísna sankcia môže mať na novinárov odstrašujúci účinok. Média v demokratickej spoločnosti pritom zohrávajú nezastupiteľnú úlohu pri kontrole moci, preto sa takáto právna úprava javí byť aj v tomto smere ako nevhodná.

Záver

Ako vyplýva z článku, v súčasnosti môže byť ohováranie posúdené ako priestupok, zásah do práva na ochranu osobnosti a v najzávažnejších prípadoch aj ako trestný čin. Mám za to, že pokiaľ má byť ohováranie definované ako trestný čin, je nutné skutkovú podstatu trestného činu ohovárania viazať na preukázaný úmysel a verejné rozširovanie údajov, ktorý je nepravdivý a spôsobilý vo svojich dôsledkoch vážnych zásahov do práva na ochranu osobnosti a jej dobrého mena.

³⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 5 Tdo 873/2002, zo dňa 07.11.2002.

³⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 326/09-37, zo dňa 04.03.2010.

Som toho názoru, že trestný čin ohovárania tak, ako je v súčasnosti v Trestnom zákone definovaný nie je v súlade s princípom ultima ratio ako aj so zásadou subsidiarity trestnej represie. Problematika zásadu do osobnostného práva, ktoré osobnostné práva sú v súčasnosti v zásade chránené § 373 Trestného zákona, by mala byť, a to aj s poukazom na vyššie zmienené rozhodnutia, predovšetkým predmetom civilného konania.

Aktuálna skutková podstata trestného činu ohovárania nie je v súlade so štandardami Európskej komisie, Rady Európy, ako ani v súlade s rozhodovacou praxou Európskeho súdu pre ľudské práva. V súlade s princípom ultima ratio by však v prípade ponechania uvedeného trestného činu v Trestnom zákone bola vhodná taká zmena skutkovej podstaty trestného činu ohovárania, v zmysle ktorej by pre trestnosť činu bolo potrebné úmyselné spôsobenie skutočnej ujmy na vážnosti. Zároveň mám za to, že zmena Trestného zákona v časti ukladania sankcií za trestný čin ohovárania je pre mňa posun správnym smerom. Vo vzťahu k sankcionovaniu za ohováranie a následné odškodnenie obete aj Európsky súd pre ľudské práva v rozsudku Komory z 15.06.2017 vo veci Independent Newspapers (Ireland) Limited proti Írsku uviedol, že „*neprimerane vysoké odškodnenie za ohováranie môže mať odradzujúci účinok na slobodu prejavu, a preto musia vo vnútroštátnom práve existovať dostatočné záruky, aby sa priznaniu takéhoto odškodnenia zabránilo.*“³⁶

Je pravdou, že Európsky súd pre ľudské práva všeobecne nenamieta trestnosť ohovárania ako takú, ale dlhodobo kritizuje ukladanie neprimeraných trestných sankcií. Napriek uvedenému som toho názoru, že ochrana zásahu do osobnostných práv by mala byť riešená nástrojmi civilného práva, alt. Zákonom o priestupkoch.

Abstract

Criminal law aspects of the crime of defamation and de lege ferenda considerations

The article discusses the current legal regulation of the crime of defamation and the sanctions that, according to the current legal regulation, can be imposed on the perpetrator for this crime. These are punishments associated with imprisonment. The article further discusses the proposal to amend the Criminal

³⁶ Rozsudok Komory z 15.06.2017 vo veci Independent Newspapers (Ireland) Limited proti Írsku.

Code, which was recently submitted to the interdepartmental comment procedure. The amendment in question should result in the abolition of imprisonment as a universal punishment, when, among other things, in accordance with the principles of restorative justice, the court will not be able to impose a punishment associated with imprisonment for the crime of defamation. The proposer of the amendment to the Criminal Code proposed a new wording of the crime of slander, for the commission of which the court will impose a penalty not connected with imprisonment. The amendment to the law also waives the definition of a criminal offense as a threatening punishment. The article further deals with the possibility of the complete exclusion of punishment for the behavior defined in this criminal offense by means of criminal law, also with reference to EU positions and ECtHR decisions.